



PÁZMÁNY

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar

Kafka100

Absztraktfüzet

Doktoranduszkonferencia, 2025. április 25-26.

Az illusztráció Bechtel Helga alkotása.

Absztraktfüzet

A kötet szerkesztői:

Alpek Csenge, Edőcs Johanna, János Emília,
Láng Dóra Mariann, Maczák Orsolya Rita, Sallai Regina

A konferencia szervezői:

Alpek Csenge, Bainé Tóth Renáta, Baráth Tibor, Bödecs László, Edőcs Johanna,
Haramza Kristóf, János Emília, Koprivanacz Gitta, Kovács András, Láng Dóra
Mariann, Maczák Orsolya Rita, Matuz Bence, Sallai Regina, Smitnya Alíz Csilla

Külön köszönet illeti:

Osztroluczky Saroltát és Horváth Zsuzsát
a szervezés támogatásáért.

Kiemelt köszönet a hallgatók támogatóinak:

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar



PÁZMÁNY

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

és

Wosinsky Mór Múzeum



PROGRAM

2025. április 25., péntek – PPKE BTK, Sophianum, 112-es terem

MEGNYITÓ

9:00-9:15 **Dobos István** (PPKE): Köszöntő

PLENÁRIS ELŐADÁS

9:15-9:45 **Dobos István** (PPKE): Kafka recepciójának metszetei (korszakhatárok, régiók, értésmódok)

9:45-10:00 szünet

I. SEKCIÓ: AZ IDEGEN ALAKVÁLTOZATAI AZ ÓKORTÓL NAPJAINKIG

ELNÖK: HORVÁTH KORNÉLIA

10:00-10:15 **Rompos Csilla Rita** (PE): Átváltozás az ókorban és a modern korban

10:15-10:30 **Kovács András** (PPKE): Az elithez tartozás vágya és az átváltozás motívuma Franz Kafka egy novellájában avagy: az iniciáció problematikája, Milan Kundera Kafka-elemzéseiben

10:30-10:45 **Matuz Bence** (PPKE): Az idegenség változatai – Kafka nyomai a kortárs francia prózában

10:45-11:00 **Kis Virág** (DE): A pszichológiai effektusok irodalmi reprezentációi: Gregor Samsa identitásvesztése – A depresszió, szorongás és elidegenedés megjelenítése Franz Kafka *Az átváltozás* című novellájában

11:00-11:15 vita

11:15-11:30 szünet

II. SEKCIÓ: AZ IDEGENSÉG ÉS A MAGÁNY KÜZDELME KAFKAI OLVASATBAN

ELNÖK: PAPP ÁGNES KLÁRA

11:30-11:45 **Smitnya Alíz Csilla** (PPKE): *A per* mint utópia?

11:45-12:00 **Modor Bálint** (PPKE): Kafka Jerikóban

12:00-12:15 **Bödecs László** (PPKE): A tékozló fiú – „virtigli urbánus”. A tékozló fiú példázat Kafka *Hazatérés* című novellájában, hazatérés motívumok Térey verseiben és önéletrajzi regényében

12:15-12:30 **Hannos Gábor** (PPKE): Átváltozás-variációk az élethalálharcért. Cormac McCarthy és az „elcivilizálódó” Dél

12:30-12:45 vita

12:45-13:15 ebédszünet

III. SEKCIÓ: KORTÁRS ÉS KAFKA - AZ EGYÉN ÉS KÖZÖSSÉG, KISEBBSÉGI NYELV, APÁK ÉS FIÚK PÁRHUZAMAIVAL

ELNÖK: OSZTROLUCZKY SAROLTA

- 13:15-13:30 **Veszprémi Szilveszter** (független): Itt emberek változnak át – *Az átváltozás és A per* kisebbségi viszonyainak megidézése Ciprian Măceşaru *Szuper! Csótány lettem!* című regényében
- 13:30-13:45 **Taródi Laura Luca** (ELTE): Természet és animalitás Kafka és Tar Sándor rövidprózájában
- 13:45-14:00 **Tóth Tamara** (ELTE): Párbeszéd és összehasonlító elemzés Franz Kafka és Tolnai Ottó szövegei között
- 14:00-14:15 **Edőcs Johanna** (PPKE): Önmeghatározás és önérték Kafka *Átváltozás* és Háy János *Gézagyerék* című művében
- 14:15-14:30 vita
- 14:30-14:45 szünet

IV. SEKCIÓ: KAFKA A SZÍNPADON ÉS PAPÍRON

ELNÖK: KISS GABRIELLA

- 14:45-15:00 **Szilágyi Zsófia Emma** (PTE): Marton, Szikora, Bodó – Kafka hazai színpadokon
- 15:00-15:15 **Magony Viktória** (PPKE): Labirintus a színpadon
- 15:15-15:30 **Láng Dóra Mariann** (PPKE): „Légy férfi, nem féreg, fiam!” – Identitás(té)vesztések Kárpáti Péter *Én, a féreg* című Kafka-kabaréjában
- 15:30-15:45 **Bechtel Helga** (illusztrátor): Kafka portréja – A portré visszatekint ránk
- 15:45-16:00 vita

A KAFKA100 DOKTORANDUSZKONFERENCIA TÁRSESEMÉNYE

NEMES NAGY OLVASÓKÖR – MODERÁTOR: BAZSÁNYI SÁNDOR

- 16:30-18:00 Josef K. hermeneutikai kalandjai a Dómban – Franz Kafka: *A per* (Kilencedik fejezet: *A dómban*)
Petőfi Irodalmi Múzeum, MúzPed terem, 1053 Budapest, Károlyi utca 16.

2025. április 26., szombat – PPKE BTK, Sophianum, 112-es terem

V. SEKCIÓ: NARRATÍV TEREK ÉS KAFKA

ELNÖK: TÜSKÉS GÁBOR

9:00-9:15	Sediánszky Nóra (PTE): A belső város
9:15-9:30	Baráth Tibor (PPKE): A vidék ábrázolása – Franz Kafka és Oravecz Imre
9:30-9:45	Czita Virág (PPKE): Kafka liminális terei avagy a személyhez kötött bizonytalanság
9:45-10:00	Maczák Orsolya Rita (PPKE): „Istenem, ó, Istenem!” – Narratív terek, testek és az abszurd párhuzamai Svoren Edina és Franz Kafka prózájában
10:00-10:15	vita
10:15-10:30	szünet

VI. SEKCIÓ: AZ IDEGENSÉG HATÁSTÖRTÉNETE

ELNÖK: HORVÁTH ZSUZSA

10:30-10:45	János Emília (PPKE): Franz Kafka modernizmusa – Elidegenítő eljárások és hatások <i>A per</i> című regényben
10:45-11:00	Fehér Enikő (PPKE): A nyelvtalálás és nyelvvesztés kudarca a karkai szövegben
11:00-11:15	Sallai Regina (PPKE): Apáink üzennek – férfi archetipusok Franz Kafka és Grecksó Krisztián prózájában
11:15-11:30	Sulyok Valentina (PPKE): Kafka mint a Vak Remény egyik alakváltozata Takács Zsuzsa életmű-kötetében
11:30-11:45	vita
11:45-12:00	szünet

VII. SEKCIÓ: KAFKA HATÁSA SZAKRÁLIS ÉS PROFÁN OLDALRÓL

ELNÖK: VISY BEATRIX

12:00-12:15	Csondor Soma (PTE): Kafkával az InterCityn – A karkai humor Borbély Szilárd adaptációjában
12:15-12:30	Alpek Csenge (PPKE): Kafka és a mágikus realizmus. Az átváltozás allúziói Salman Rushdie: <i>A sátáni versek</i> című regényében
12:30-12:45	Bainé Tóth Renáta (PPKE): „Templomban állok és temetőben” – Az abszurd és a transzcendens határvonalai Pilinszky és Kafka műveiben
12:45-13:00	Koprivanacz Gitta (PPKE): Ketrektől a kútig – az önfeláldozó művész alakja Centauri novelláiban Kafka tükrében
13:00-13:15	vita
13:15-13:45	ebédszünet

VIII. SEKCIÓ: KAFKA A TÁRSMŰVÉSZETEK BEN

ELNÖK: PATKÓS GÁBOR

- 13:45-14:00 **Makó Boldizsár** (független): A Kafka-adaptációk intermediális jelenségei
- 14:15-14:30 **Hegyi Dániel** (PPKE): A láthatatlan hatalom mint az egyént és a társadalmat meghurcoló bürokratikus gépezet megjelenése Gottfried von Einem *A per* című operájában, két bécsi színrevitel tükrében
- 14:30-14:45 **Kokas Nikolett** (PPKE): Kép vagy írás? Gondolatok Tandori Dezső Kafka-fejrajzáról
- 14:45-15:00 **Konczer Kinga** (PPKE): Kafka a középiskolában
- 15:00-15:15 vita
- 15:15-15:30 szünet

IX. SEKCIÓ: A TÖRVÉNY KAPUJÁBAN - IGAZSÁG ÉS JOG KAFKAI VONATKOZÁSBAN

ELNÖK: DOBOS ISTVÁN

- 15:30-15:45 **Haramza Kristóf** (PPKE): Hogyan görbül az amerikai álom? Az igazságkeresés eszközei az *Amerika* (*Az elkallódott fiú*) című regényben
- 15:45-16:00 **Sallai Balázs** (DE): „De jegyezd meg: hatalmas vagyok.” A bürokrácia ábrázolása Kafka műveiben
- 16:00-16:15 **Török Balázs** (PPKE): Franz Kafka vegetarianizmusa
- 16:15-16:30 vita

ZÁRSZÓ

- 16:30-16:45 **Dobos István** (PPKE): Zárszó

I. SEKCIÓ
AZ IDEGEN ALAKVÁLTOZATAI AZ ÓKORTÓL NAPJAINKIG

ELNÖK: HORVÁTH KORNÉLIA

AZ MTA DOKTORA,
A PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM EGYETEMI TANÁRA,
AZ IRODALOMTUDOMÁNYI DOKTORI TANÁCS TAGJA,
A *MODERN LÍRAELMÉLETI ÉS LÍRATÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT* VEZETŐJE

Átváltozás az ókorban és a modern korban

Rompos Csilla Rita

Pannon Egyetem
Magyar nyelv és irodalom MA
Magyar nyelv és irodalom tanár MA

Ovidius *Metamorphoses* (Átváltozások) című művében Prokné és Philomela története a mitológiai transzformációk és az emberi szenvedés között feszülő ellentétet tárja elénk. A történetben a női szereplők átváltozása, a bosszú és az önazonosság keresése komplex pszichológiai és kulturális szimbolikát vonultat fel. A természetfeletti erőkkel való küzdelemről szól, ugyanakkor az emberi értelem és érzelmek átfomálódását is bemutatja.

Baudelaire *A vámpír metamorfózisai* című verse a sötét, kísérteties vámpírmotívumot egy allegorikus eszközként használja, hogy a modern ember lelki állapotait, vágyait és félelmeit kifejezze. A különleges képességgel megáldott, titokzatos nő szerelmet ígér, szeretetet és imádatot igényel, miközben uralomra vágyik és félelmet kelt. *A vámpír metamorfózisai* az emberi lélek átváltozását, a vágyak ártalmas, kimerítő hatását és a kölcsönös manipulációk, kiszolgáltatottságok ördögi körét mutatja be.

Franz Kafka *Az átváltozás* című művében az emberi identitás és a fizikai átváltozás között húzódó szakadékot szemlélteti. A főhős, Gregor Samsa rovarrá változva elveszíti emberi mivoltát, miközben családja is elfordul tőle. Kafka abszurd világában az emberi létben rejlő elidegenedés, a családi és társadalmi kapcsolatok megromlása kiélezetten jelenik meg, miközben a transzformáció folyamatát nemcsak a külső, hanem a belső világ kényszerei is meghatározzák.

**Az elithez tartozás vágya és az átváltozás motívuma
Franz Kafka egy novellájában
avagy: az iniciáció problematikája, Milan Kundera Kafka-
elemzéseiben**

Kovács András

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Egyén és közösség; integritás és kitaszítottság; jóllakottság és éhezés... Egymásra nyitott és egymás elől elzárt oppozíciók feszítik, nyomják az elbeszélés kereteit, a kívül is rab, de belül is szabad ketrecet, *Ein Hungerkünstler*, vagyis *Az éhezőművész* mutatványos kalickáját. Énkeresésünk hatalmas-szép dilemmája, hogy hova is helyezzük magunkat e ketrec láttán? *Kierkegaard* egzisztenciális fogalmában, az *izolációban az én és a ti*; az *én és az ők* antagonizmusa rajzolódik ki, a jólismert kafkai abszurd és a groteszk esztétikai minőségeinek *mégis* szép háttére előtt.

Milan Kundera rámutat, hogy a kafkai hős talán nem is a közösség kitaszítottja, hanem olyan hivatalnok, aki az intézmény kötelékébe vágyik vissza. Ennek az allegóriának a kibontása a kafkai művek megértésének alapja lehet. Milyen hivatal az, melynek hivatalnokaként folyvást keressük önmagunkat? Raszkolnyikov és Josef K. nyomasztó világát hasonlítja össze Kundera, a regény művészetéről írt híres esszéjében. Míg Dosztojevszkijnél a bűnös keresi a büntetést, a kafkai alapkonceptió szerint a büntetés keres magának bűnöst. Ezt láthatjuk Gregor Samsa és Josef K. magányos alakjaiban is...

Bűn és büntetése mindenkor kapcsolatban állt az ember mitikus alapgondolkodásával. Azzal a világgal, ahol a szent és a profán világ határmezsgyéje élesen rajzolódott ki. Az egyén egzisztenciális helyzetére lefordítva ez a kérdés az iniciáció, a beavatás és a beavathatóság kérdése. A beavatást nyert emberről és a világi létről való évezredes töprengés, e fogalmak kettőssége adja magát, hogy a metamorfózis vándormotívumának szüzséjében manifesztálódjon. Örök kérdés azonban, hogy büntetés vagy jutalom-e az átváltozás? Az a metamorfózis, mely Apuleius és Ovidius óta, Akteón, Pygmalion vagy Baucis történeteiben ugyanúgy nyomon követhető, mint Dante canticáiban, *Az Ezeregyéjszaka* meséiben, Cervantes Mambrín-sisakjában, vagy a *Cantata Profana* szarvasfiainak történetében.

Gregor Samsa vagy az éhezőművész átváltozásával, különállásával mit üzenhet olvasóinak? Jutalom vagy büntetés életünk átváltozásainak sora? Elér-e hozzánk a babitsi Jónás-dilemma nyugtalanító nagy kérdése? Vagyis kötelességünk-e magunkat formálva és átformálva a lélek és a szellem elitjéhez csatlakoznunk? Végső soron, kik azok, akik a *Kafka*-életműben előttünk járnak? Az igényes élet, értelmetlenségben is értelmet kereső emberei, tragikus (és megajándékozott) átváltozott hősei ők, vagy csupán komikusan jelentéktelen, kilátástalanul lefokozott sorsú ember-csótányok? Adyt parafrázálva, akar-e élni az élet ott, a kafkai elbeszélés mélyén, ahol majdnem minden egész eltörött? Érdekes ezen elgondolkodnunk.

Az idegenség változatai – Kafka nyomai a kortárs francia prózában

Matuz Bence

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

A tervezett előadás azon idegenségtapasztalat különféle megjelenéseit tárgyalná, amely többek közt Kafka regényeinek befogadásakor merülhet fel az olvasóban. Az idegenség fogalma alatt jelen esetben az a hatásmechanizmus értendő, amely a leírás tárgyát vonatkozásaitól megfosztja, és a maga elvontságában a befogadó számára részben vagy teljesen értelmezhetetlenné teszi. A kutatás középpontjában ennek az idegenségtapasztalatnak a kortárs francia irodalomban (különösen Annie Ernaux, Didier Eribon és Edouard Louis regényeiben) való tovább élése, illetve különböző megnyilvánulásai állnak. Noha az *Évek*, a *Visszatérés Reimsbe* vagy *Egy asszony küzdelmei és átváltozásai* című regények meglehetősen különböző narrációs és fokalizációs eljárásokkal operálnak, az idegenség nyomai éppúgy felismerhetőnek látszanak bennük, mint *A per*, *A kastély* vagy *Az átváltozás* szövegvilágaiban. Az összehasonlító elemzés módszertani kereteit nagyrészt Bagi Zsolt *Az irodalmi nyelv fenomenológiája* című munkája alkotja, amely a meg hasonlítás és az idegenség fogalmain keresztül segíthet rávilágítani arra, hogy Kafka óta a befogadáskor miben változik és miben egyezik az idegenségérzet funkciója. A kutatás arra a lehetséges következtetésre vezethet, hogy a karkai idegenség az említett kortárs francia művekben épp azáltal marad fenn, hogy utóbbiak az egyéni egzisztenciális szorongás tematikájához társadalmi – ennél fogva pedig jóval referenciálisabb olvasatra ösztönző – aspektusokat rendelnek.

**Pszichológiai effektusok irodalmi reprezentációi: Gregor Samsa
identitásvesztése
A depresszió, szorongás és elidegenedés megjelenítése
Franz Kafka Az átváltozás című novellájában**

Kis Virág

**Debreceni Egyetem
Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskola**

Előadásomban Gregor Samsa környezettől való elidegenedésének irodalmi reprezentációit szeretném bemutatni. A novellában ugyanis „azonosítható” a főszereplőt érintő, mai diagnosztikai módszerekkel meghatározható depresszió pszichológiai kórképe: a tehetetlenség, haszontalanság és elutasítottság érzései. A depresszív tünetek mellett Gregor átváltozása szorongásra emlékeztető viselkedését is felerősíti. Az átalakulás után családja eltartásának felelősségéből adódó aggodalmai átfordulnak a kiszolgáltatottság és kontrollvesztés érzéseivé. Gregor Samsa mindennapjait eladdig az állandó stressz jellemezte, így átváltozásában megfigyelhető „kiégésének” mentális és fizikai kifejeződése is. Gregor valójában átalakul rovarrá; ez lehet a szimbolikus megjelenítése önmagától történő elidegenedésének, amennyiben az önutálat fázisába kerül. Szociális elidegenedése, családjának eltávolodása hasonlatos a társadalom mentális betegekkel szemben tanúsított viselkedéséhez. A főszereplő büntudatból is eredeztethető passzív halálával megszabadítja családját a tehertől, ugyanakkor mindvégig hangsúlyozni szeretném: a felfedezni vélt pszichózisok Kafka remekművében „nyelvből” vannak és fiktívek – a szépirodalmi művek olvasásának rétegei, az értelmezési lehetőségek pedig a mindenkori olvasótól is függnék.

II. SEKCIÓ

AZ IDEGENSÉG ÉS A MAGÁNY KÜZDELME KAFKAI OLVASATBAN

ELNÖK: PAPP ÁGNES KLÁRA

**A KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM HABILITÁLT EGYETEMI DOCENSE,
A MODERN MAGYAR IRODALOM, ÖSSZEHASZNÁLÓ IRODALOMTUDOMÁNYI ÉS
IRODALOMELMÉLETI TANSZÉKÉNEK VEZETŐJE,
A *KÖTELEZŐK EMELT SZINTEN* KUTATÓCSOPORT VEZETŐJE**

A per mint utópia?

Smitnya Alíz Csilla

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Fredric Jameson az utópia fogalmát nem csupán irodalmi műfajként, hanem az emberiség alapvető vágyaként értelmezte, amely a társadalmi rend átalakításának ígéretét hordozza. Az *1984*-et például anti-utópiaként olvasta, amely a szocializmus gyakorlatának kritikája, ugyanakkor utópikus vágyakat is megjelenít a rend és igazságosság iránt.

Előadásom tézise, hogy Jameson definíciója alapján Franz Kafka *A per* című regénye szintén utópikus olvasatot tesz lehetővé. A regényben a bürokrácia abszurditása és embertelensége disztópiát idéz, de létezése mögött ott rejlik az utópikus törekvés a rend és értelem megteremtésére. Jozef K. hiábavaló vágyai a megváltásra és valódi emberi kapcsolatokra az utópia soha el nem érhető tökéletességét szimbolizálják, miközben hangsúlyozzák a törekvés fontosságát. A szerzői szándék szintjén Kafka ábrázolása a hatalom átláthatóságának és igazságosságának hiányát kritizálja, míg az olvasói értelmezés szintjén a történet végkimenetele felveti az alternatívák lehetőségét. Ez az új olvasat *A per* az utópikus vágy szimbolikus megjelenítéseként értelmezi.

Kafka Jerikóban

Modor Bálint

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola

Bartók Imre *Jerikó épül* című autófikciós regényében a személy és a személyes történet kulturális törmelékekből épül fel, épül újjá. Ezek között a Kafka-nyomok és a rajtuk végzett meditációs gyakorlatok kiemelt jelentőséggel bírnak a regényben. Mondhatnánk, ezekben a törmelékben megbújjik egy nagyobb Kafka-tanulmány. Rekonstruálható-e a *Jerikó*ból egy egységes Kafka-kép? Milyen alakot fest a modernitás a modern léttapasztalat egyik legmeghatározóbb megjelenítőjéről? Vagy maradnak ezek a futamok helyiértéküknél fogva alkalmi eszmefuttatások? Előadásomban többek között ezekre a kérdésekre keresem a választ.

A tékozló fiú – „virtigli urbánus” A tékozló fiú példázat Kafka *Hazatérés* című novellájában, hazatérés motívumok Térey verseiben és önéletrajzi regényében

Bödecs László

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Theo Elm szerint a parabola hermeneutikai műfaj. Tanulmányában nemcsak Rilkére utal, hanem a modernista példázat elemzésekor Franz Kafkát is említi. Elm azt állítja, hogy a modern parabola magára a példázat megértésének folyamatára irányítja a figyelmet, a „dologtól független megértés általános feltételeibe,” így az otthonnal való viszony alapidentitásbeli tényezőjének megismerésére is.

Kafka és Térey János tékozló fiú parafrázisai már a modern, városba elszármazó vagy elszármazott ember otthonhoz, szülői házhoz való viszonyát írják meg, ez az identitás máig emberi és művészi alaptapasztalat. „[V]irtigli urbánus lettem” – nyilatkozta pályája derekán Térey János.

Térey parabolisztikus költői gondolkodásáról eddig keveset értekeztek, holott a pályája derekán egy interjúban a „jeremiási hang” kifejezéssel illette a költői nyelvet, amelyen megszólal, ugyan nem az egyetlen orgánuma, nyilatkozta. Térey életművében is vissza-visszatér a hazaérkezés-motívuma, az otthon felemássága, a szülőkkel való viszony, valamint a szülői ház mögötti történelmi és személyes emlékezet, a kezdetektől a *Szétszóratás* című verseskötetben az utolsó, posztumusz megjelent, és befejezetlenül maradt *Boldogh-ház*, *Kétmalom utca* című önéletírásig. Szimbolikusan ez az utolsó művet is a tékozló fiú egy hazatérési kísérletének lehet tekinteni. A karkai és a Térey-féle hazatérés-motívumok között egyes (és kifejezetten felemás érzelmek) között megfigyelhető a hasonlóság. Előadásomban ezekre tekintek rá.

Átváltozás-variációk az élethalálharcért Cormac McCarthy és az „elcivilizálódó” Dél

Hannos Gábor

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Legkésőbb Gregor Samsa óta az irodalom egyik legfőbb kérdése: miben áll a transzformáció ontológiája, hogyan ragadható meg a létezés konzisztenciája az individuum (kon)textus-változásainak sodrában? Bármely térben és időben bekövetkező transzformáció nem csupán az egyéni életút görbületeiről mesél, de a kronotopológiai, szociológiai vagy éppen politikátörténeti sajátosságairól is.

Franz Kafka 1915-ben sikeresen ragadta meg az átváltozás szükségszerű kategóriamozzanatát, elismerve annak létbeli primátusát. Jóllehet más szerzők, jelesen Cormac McCarthy életművében a transzformáció (vagy annak hangsúlyos hiánya) kevésbé központi, tematikus, ám annál lényegesebb folyamat: Lester Ballard (*Isten gyermeke*) deviálódása az Appalachia; a Kölyök (*Véres délkörök*) felnövése pedig az amerikai-mexikói határvidék civilizáció-vesztettségét világítja meg. Jugde Holden (*Véres délkörök*) intellektuális és metafizikai rendíthetlensége és kiismerhetetlensége az anyag, a háború és más, az emberi létet alapjaiban és radikálisan kategorizáló instanciák memorandumává szilárdul; Cornelius Suttree (*Suttree*) rezignáltsága pedig a tennessee-i „mélydél” kontextusát mindig magával cipelő (proto-)szubjektum gyökértelen gyökéresztettségének mementója lesz.

Fontos megjegyezni, hogy ezek az átváltozás-variációk nem felelnek meg az átalakulásoknak, hiszen utóbbiból hiányzik – Hidas Zoltán szavaival – a „(világ)alakítás rendje és szabadsága”. Előadásomban Cormac McCarthy első alkotói szakaszának (*A gyümölcskertész, Odakint a sötétség, Isten gyermeke, Suttree, Véres délkörök*) átváltozás-históriáiról szóló gondolataimat helyezem fókuszba.

III. SEKCIÓ
KORTÁRS ÉS KAFKA - AZ EGYÉN ÉS KÖZÖSSÉG, KISEBBSÉGI
NYELV, APÁK ÉS FIÚK PÁRHUZAMAIVAL

ELNÖK: OSZTROLUCZKY SAROLTA

A PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM EGYETEM HABILITÁLT ADJUNKTUSA,
A *MODERN LÍRAELMÉLETI ÉS LÍRATÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT* ALAPÍTÓ
TAGJA

**Itt emberek változnak át –
Az átváltozás és A per kisebbségi viszonyainak megidézése Ciprian
Măceșaru *Szuper! Csótány lettem!* című regényében**

Veszprémi Szilveszter

Független kutató

Egy reggel a főhős nyugtalan álmából felébredve azt veszi észre, hogy rovarrá változott. Az átváltozás megjelenése óta a kelet-európai érzet legalapvetőbb mondatszerkezete ez, amelyet Ciprian Măceșaru megidéz a *Szuper! Csótány lettem!* (Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, 2021) című ifjúsági regényének kezdőmondatával. Ugyanakkor a csótánnyá változott középiskolás főszereplő, Andrei nem Gregor Samsa napját éli meg az átváltozás után, hiszen Măceșaru munkája nem a történetvezetésben, hanem más vonatkozásban követi a kafkai hagyományt: az idegenség és a megfigyeltség tapasztalata hatja át a szintén kelet-európai díszletek között játszódó regényt. Átváltozás és nyomozástörténet: az ítélet végrehajtásával szembesülve kénytelen a főhős szembenézni az általa addig ismeretlen per folyamataival és annak nézőseregével.

Előadásomban azt mutatom be, hogy a két szerző szövege hogyan merít a kelet-európai magára-hagyottságból, a deterritorializáció- és az instabilitástapasztalatból. Az összehasonlító irodalomtudományi munkában Deleuze-Guattari *Kafka* (Qadmon, 2009) könyvük, illetve a tanulmány kortárs recepciójának szövegeit felhasználva kigyűjtöm az említett fogalmak primer megjelenéseit Măceșaru szövegéből. Bemutatom a Kafka szövegek és Măceșaru regényének a párhuzamosságait, és megvizsgálom, hogy ezen a példán keresztül az ifjúsági regény műfaja milyen lehetőségeket mutat ahhoz, hogy a magára-hagyatottság, a deterritorializáció- és az instabilitástapasztalatának érzetéről beszélhessünk.

Természet és animalitás Kafka és Tar Sándor rövidprózájában

Taródi Laura Luca

**Eötvös Loránd Tudományegyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Előadásomban Kafka egy novellájában kívánom megvizsgálni a kisebbségi irodalmi nyelvre jellemző töredékes, sajátos nyelvezetet, különös tekintettel az animalis létmód, valamint az állattá leendés fényében.

Disszertációmban Tar Sándor és Móricz Zsigmond rövidprózáiban vizsgálom a természeti hangokat, valamint az animális létmódban élő emberek verbális és nem verbális megnyilvánulásait – azt, mi van a nyelven túl. Ehhez főként Herder, Derrida, Agamben, Deleuze és Guattari munkáin keresztül kívánok közelíteni, valamint egy rövid prózapoétikai kitekintést adni az említett szerzők műveiről. Mivel a didaktikus nyelvhasználat, a nyelvi differencia sajátosságai, valamint az emberi nyelv határainak feszegetése Kafka, Tar és Móricz műveiben is detektálható, termékeny lenne összehasonlítani az említett szerzők műveiben fellelhető artikulációkat, azt milyen nyelvi eszközökkel, elbeszélői pozícióból fejeződnek ki az emberi és „nem emberi” hangok, és azok milyen hatással vannak az elbeszélés felépítésére.

Párbeszéd és összehasonlító elemzés Franz Kafka és Tolnai Ottó szövegei között

Tóth Tamara

**Eötvös Loránd Tudományegyetem
Összehasonlító Irodalom- és Kultúratudományi Tanszék**

Előadásomban a mindenkori kisebbségi irodalom képviselőjének, Franz Kafkának *Az odú* című szövegét vizsgálom, ezzel együtt összehasonlító elemzésem figyelme Tolnai Ottó: *Briliáns* novellájára is irányul. Az analízishez a kisebbségi nyelvhasználat Deleuze-Guattari által megfogalmazott koncepciójára támaszkodom, hiszen a két szöveget a tematikus és szerkezetbeli hasonlóságok mellett (monoperspektivikus, egyes szám első személyű narráció, a vakond szerepe, kisebbségi lét) a nyelv deterritorializáló mozgása is összekapcsolja. Az elbeszélői izoláció, a térhez és otthonhoz való problematikus viszony, valamint a nyelv által teremtett bizonytalan, alaktalan világ mindkét szövegben központi szervezőelvként működik. Az elbeszélések egymásra olvasása mentén kirajzolódik, hogyan bomlanak le az uralni kívánt nyelvi és térbeli struktúrák, hogyan válnak a tárgyak, terek instabil architektúrákká, a nyelv pedig saját magát felszámoló rendszerré.

Emellett Kafka nyelvi struktúráinak, motívumainak és figuráinak Tolnai egyéb prózájában való továbbélését is vizsgálom, az előadásimba kitérek Tolnai további Kafka-referenciáira, valamint lírai utalásaira.

Önmeghatározás és önérték Franz Kafka *Az átváltozás* és Háy János *Gézagyerek* című művében

Edőcs Johanna

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Háy János *Gézagyerek* című drámájának hőse egy autisztikus fiatalember, akinek napjai a bezártság és a monotonia jegyében telnek. A helyi kisközösség és a család normájába bele nem illősege határozza meg embertársai hozzá való viszonyulását és önmeghatározását, hiszen önmagára csak a másikon keresztül tud tekinteni, mely gondolat Jacques Lacan tükör-visszatükrözés elméletét is megidézi.

A „hibás” szó mint állandó jelző tapad Géza nevéhez, s az ezzel együtt járó csökkentértékűség érzése mindenhová elkíséri. Ebből a monotonitásból látszólag a munkavállalás pillanatában lenne lehetősége Gézának kitörni, és ez az esemény az, melyben a halott apa figurájával is kapcsolatot teremthet, mely lényegi vonatkozás a fiatalember önismeretének szempontjából. Emellett a munka adhatná meg a hasznosság érzetét, melyben az utilitarista szemlélet fontos kapcsolódási pont. Az *átváltozás* főhőse, Gregor Samsa utazóügynök-életével, aki egészen addig ér valamit, amíg képes a munkáját óramű pontossággal és hibák nélkül ellátni. Samsa élete – ha egészen más életutat jár is be, mint Háy hőse – monotonitásában, egy helyzetbe való bezártságával, és a normától eltérő testi elváltozásával sok szempontból rokon Gézáéval.

Ahogy a Kafka-művek kapcsán, úgy a Háy-szakirodalomban is többen rámutatnak arra, hogy a szereplők egzisztencialista kérdéseket feszegetnek a maguk tökéletlen nyelvén. A Heidegger-féle „világban való benne-lét” gondolatából következik a más emberekre való ráhangolódás útján történő megértési képesség, mely Gézából hiányzik, s ez szimbolikusan és motivikusan is manifesztálódik a dráma egyes jeleneteiben. Felmerül ugyanakkor a probléma, hogy a Géza környezetében lévő emberek – bár ők nem stigmatizáltak – ugyanúgy szenvednek a kapcsolódás és egymásra hangolódás képtelenségétől.

Előadásomban arra teszek kísérletet, hogy a fenti kulcsfogalmak (önértés, önérték, munka, kapcsolódás) mentén és a kafkai allúziók bevonásával Géza karakterét tovább árnyaljam.

IV. SEKCIÓ
KAFKA A SZÍNPADON ÉS PAPÍRON

ELNÖK: KISS GABRIELLA

**A KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM HABILITÁLT EGYETEMI DOCENSE,
A MŰVÉSZETTUDOMÁNYI ÉS SZABADBÖLCSESZETI INTÉZET
SZÍNHÁZTUDOMÁNYI TANSZÉKÉNEK VEZETŐJE,
A *THEATRON* SZÍNHÁZTUDOMÁNYI PERIODIKA SZERKESZTŐJE**

Marton, Szikora, Bodó – Kafka hazai színpadokon

Szilágyi Zsófia Emma

**Pécsi Tudományegyetem
Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola**

Kafka regényei magyar fordításaik megjelenése után nem sokkal, az 1960-as években tűntek fel először hazai színpadokon, mára pedig a bemutatók száma mintegy két tucatot számlál.

Előadásom ezek közül hármat vizsgál: Marton Endre 1968-as *Amerika*- (Nemzeti Színház), Szikora János 1978-as *Per*- (Pécsi Nemzeti Színház) és Bodó Viktor 2022-es *Kastély*-rendezését (Vígyszínház). Elemzésem az adaptációs eljárások, a rendezői értelmezések, az olvasatokban rejlő ideológiai összetevők és a színházi látásmódok eltéréseit mutatja ki e három, különböző korszakokban készült közelítésben.

Labirintus a színpadon

Magony Viktória

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola

Bodó Viktor *A kastély* című előadását, amely Franz Kafka regényéből eredetileg a hamburgi Deutsches Schauspielhaus színpadára készült, 2022. október 8-án láthatta először a hazai közönség a Vígsházban. „Abszurd fantázia”, „groteszk humor” jellemzi az előadást – olvashatjuk a színlapon, a kritikák pedig elsősorban a darab lenyűgöző látvány- és mozgásvilágáról tudósítanak.

Tarnóczy Jakab *Extázis* című rendezését, amelynek szövegkönyvét a rendező és Varga Zsófia, a dramaturg közösen jegyzik, 2023. december 16-án mutatták be a Katona József Színházban. A színlap állítása szerint „Az *Extázis* című előadás felfedezésre szólítja a nézőt. Egy konstruált miniuniverzumba invitál; egy színpadra sűrített, alternatív Budapest-labirintusba.” Az előadás a nézők díszletbe való invitálásával tesz izgalmas, korábban nem tapasztalt kísérletet a játéktér és a nézőtér közti távolság felszámolására.

Labirintus, miniuniverzum, felfedezés – véleményem szerint ezek a hívószavak mindkét előadás esetében az elemzés kulcsszavai lehetnek, ugyanakkor további érdekes, vizsgálódásra ösztönző hasonlóságokat is találhatunk a két rendezés között. Mindkét előadás szinte kultikus rajongás tárgya a fiatalok körében, amelynek oka egyrészt az előadások hatásmechanizmusában, másrészt a különleges színpadi világok által ábrázolt életérzés sajátosságaiban kereshető.

Előadásomban a két, jelenleg is repertoáron lévő rendezés összehasonlító elemzésén túl színházpedagógiai kérdésekről is szeretnék szót ejteni. Munkám egy nagyobb volumenű, a posztdramatikus színházi tendenciák középiskolai befogadhatóságával foglalkozó kutatás része kíván lenni.

**„Légy férfi, nem féreg, fiam!” –
Identitás(té)vesztések Kárpáti Péter *Én, a féreg* című Kafka-
kabaréjában**

Láng Dóra Mariann

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Kárpáti Péter a szüzsét megtartva egészen új keretek közé helyezi Franz Kafka: *Az átváltozás* című novelláját, ami önmagában a prózai eszközök színházi nyelvvé formálása és a kabaré műfaji megjelölés miatt is számtalan elemzési lehetőséggel szolgál.

Előadásomban azt szeretném vizsgálni, hogy miképp módosul a kafkai identitásvesztés az átváltozás színpadi (és színpadon kívüli) reprezentációjával, valamint a féreg metafora konkrétummá szűkítésével. Emellett kitérnék a novella szereplőiben az események hatására bekövetkező identitásválságra, és megvizsgálnám a drámában újonnan megjelenő szereplők önreflektív szándékát.

Kafka portréja – A portré visszatekint ránk

Bechtel Helga

Illusztrátor

Plakáton, könyvborítón, autonóm alkotásokon ugyanaz a néhány Kafka-portré köszön vissza. A mintául szolgáló régi fotón a kamerába néz, arca vékony, a járomcsontja hangsúlyos, a szeme mélyen ül, sötét karikák keretezik, nyilvánvaló jelei a betegségnek, amelyek még szuggesztívebbé teszik a tekintetét. A tüdőbaj jelei az arcon Kafka írói világának kifejeződéseként nagyítódnak fel: íme, az elidegenedés, a magány, a groteszk írója. Az illusztrációhoz alkalmazott eszköz: grafit, toll, tus, a színek: fekete és fehér. Pszichologikus portré.

Amíg egy élő személy portréját kell kiválasztanunk egy kiadványhoz, addig törekszünk arra, hogy az friss kép legyen, az aktuális állapotot mutassa be. De amint meghal, ez az igyekezet elveszíti a jelentőségét, és minél jobban távolodunk tőle időben, történelmileg annál inkább zsugorodik az idő, amit élt, egyre közelebb kerülnek egymáshoz a portrék, albumba rendeződnek, a személy egybeforr mindenkori arcképével.

Nézzük a gyerekarcot, és tudjuk, hogy ő is Kafka, egy nagyobb kép kis részlete, vagy megfordítva: Kafkát bármelyik fotója megidézi. A róla készült portrék (grafikák) mégis jellemzően a késői fotói alapján készülnek, mert az arckép az életművet is illusztrálja. Borbély Szilárd *Kafka fia* című regényének illusztrációin nem kellett lerajzolnom „ezt” a Kafkát. Felhasználtam az íróról készült fotókat, de kihasználtam az antropomorf ábrázolásban rejlő lehetőségeket, másrészt a képeimen az író maga is fiú, nem cipelheti az arcán az életművet. A Kafka100 konferenciára készült Kafka-portrén az okos, kamaszos arcú, fiatal író akartam megrajzolni, akinek a tekintetében onnan nézve, ahol a néző áll, minden benne van, amit róla tud.

A konferenciához készült illusztráció másik támpontja *A kastély* című regény volt. Ennek fókuszában több kérdést is feltettem magamnak. Hogyan lehet ábrázolni a kastélyt? Hogyan lehet megismerni azt, amihez nem lehet felmenni, mert nincsenek utak, hidak, lépcsők, amik oda vezetnének, vagy ha vannak is, rejtve maradnak? Hogyan lehet megjeleníteni valamit, amelynek csak a sziluettje látszik, az is a ködön és hóesésen keresztül, és akkor is folyton változik? Hogyan lehet elszakadni attól, hogy a környezet, teljesen *valóságos*, így az ábrázolásban száznál is több év távlatából figyelemmel kellene lenni a korhűsége, ám ez a látszólag teljesen hétköznapi, „normális” világ, amely elvileg a teret adja, egyben el is veszi azt, vertikálisan megbénítja a mozgást, labirintussá rendezik a teret: tele van utakkal, látszólag vannak irányok, a cél mindig ugyanaz, de elérni nem lehet, hiszen mindig ugyanazokra a helyekre érkezünk (a látszólag ideiglenes állomásokra), és egyre nyilvánvalóbb, hogy ezek örökre szólnak. Az elindulások, de meg nem érkezések megkérdőjelezi a horizontból lesüllyedő és onnan kiemelkedő tér *valóságát*.

V. SZEKCIÓ
NARRATÍV TEREK ÉS KAFKA

ELNÖK: TÜSKÉS GÁBOR

**AZ MTA DOKTORA, EGYETEMI TANÁR, A HUN-REN BÖLCSESZETTUDOMÁNYI
KUTATÓKÖZPONT IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET TUDOMÁNYOS
TANÁCSADÓJA, OSZTÁLYVEZETŐJE**

A belső város

Sediánszky Nóra

Pécsi Tudományegyetem
Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola

Tervezett előadásomban Kafka Prágáját igyekszem bemutatni, azt a jellegzetesen monarchikus, kelet-közép-európai, cseh-német-zsidó várost, mely Kafka kulturális szempontból meghatározó élettere volt, és mely írásaiban közvetlenül ugyancsak ritkán, közvetve viszont annál inkább jelen van.

A korabeli Prága izgalmasan multikulturális hely volt, ahol többféle nyelv, gondolkodásmód, életérzés és kultúra-koncepció érvényesült; a kor meghatározó, szintén eredendően prágai és német nyelven alkotó írók közé tartozott Rainer Maria Rilke és Egon Erwin Kisch is. Izgalmas ellentmondásnak tűnik, hogy Kafka – ellentétben például olyan ikonikus, cseh anyanyelvű írókkal mint Hašek vagy Hrabal – nem teszi meg művei szereplőjévé vagy csupán plasztikus háttérévé Prágát, viszont Leon Yudkin professzor szerint „minden művében meghatározatlanul jelen van a háttérben”. Nagyon is érzékelhetjük a prágai atmoszférát, a sikátorokat, a zűrzavart, a kuszaságot, a nevezetességek történetét és a város háttérét.

A tervezett előadás kísérletet tesz a kafkai „belső Prága” topográfiájának rekonstruálására, arra a sajátos „teremtett világra”, melyben *A per* fenyegető atmoszférájú katedrálisában talán tetten érhető a Szent Vitus székesegyház lenyomata, és amelyben sajátos kísértetként van jelen a századfordulón lerombolt régi gettó is, Kafka gyerekkorának színtere. Kafka ambivalensen viszonyult ehhez a városhoz, ahogy sokáig – „idegensége” miatt – a második világháború után újjászülető Csehszlovákia is őhozzá. Nem véletlenül, hiszen Kafka Prágája nem idilli helyszín, nem melegséget és elfogadást jelentő otthon, inkább olyan nyomasztó és fojtogató atmoszférájú hely, amely ugyan magához köt és fogva tart, mégis nagyban hozzájárul az író magány- és idegenségérzetéhez. Nagyon erős kettős kötődéséről, vonzás és taszítás folyton jelenlévő mixtúrájáról ő maga vallott így: „Prága nem ereszt el. Ennek az anyácskának karmai vannak. Itt alkalmazkodni kell, vagy két oldalról fel kellene gyűjtanunk, a Vyšehradnál és a Hradzsinnál, így talán szabadulnánk tőle.”

A vidék ábrázolása – Franz Kafka és Oravecz Imre

Baráth Tibor

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Az irodalomértelmezők és -olvasók számára egyaránt vitán felül állhat, hogy Oravecz Imre művészetének egyik legfontosabb témája szülőfaluja, Szajla – s ebből következően családjának története, otthonának történelmi múltja és társadalmi viszonyai, a magyar vidék elevenedik meg írásaiban. E téma kapcsán elsősorban regénytrilógiáját szokták az emlékezetbe idézni, ám az „otthon” és a „vidék” problémája – szoros összefüggésben az identitás létrejöttének kérdésével – már az egy évtizeddel ezelőtti *Halászóember* verseit is meghatározta, mely egyfajta előmunka volt ez grandiózus regényfolyamhoz.

Előadásomban a következő kérdésekre keresem a választ: vajon miként látja a falut az idegen beutazó (*A kastély*), és miként az otthonába visszatérő (*Halászóember*)? Vannak-e olyan jellegzetességei a vidéki életnek, ami a kulturális, korszakos és nemzeti eltérések ellenére egyaránt megjelennek Kafka, illetve Oravecz ábrázolásaiban? Mit jelent a falu és a vidék, illetve hogyan kapcsolódik a természethez a XX. század elején és végén? Összehasonlító elemzésem mindezekén túl arra is rávilágít, milyen egyéb vonatkozásokban és művekben kerülnek elő ezek a kérdések Kafka és Oravecz művészetében.

Kafka liminális terei avagy a személyhez kötött bizonytalanság

Czita Virág

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola

A Kafka-szövegek értelmezésében választott szempontként felmerülő tér(poétika) az utóbbi évtized egyik fontos kutatási iránya az irodalomtudományban, de a kultúra- és társadalomtudományokban is. Nem meglepő, hiszen a 19. század óta a tér korszakát éljük, ami az jelenti, hogy a dolgok időbelisége vagy történeti meghatározottsága mellett – vagy ellenében – a térbeli létezésre nagyobb hangsúly kerül; legyen szó például a társadalomszerveződési formák vagy kommunikációban jelenlevő, mellérendelő, holisztikus viszonyokról, vagy más egyéb térbeli hatásviszony vizsgálatáról.

Előadásomban a következő két szövegen keresztül hangsúlyoznám a kafkai térviszonyokat. Franz Kafka *A törvény kapujában* című novellája kulcsfontosságú *A per* regény térbeli pozicionálásának meghatározásához, melyhez kapcsolódóan a személyhez kötött tér elméleti vonatkozásait bizonyítanám. Az ő, az ítélet metafora értelmezése mögött olyan felhalmozódó társadalmi kontextust, sűrűsödő időt, kultúrát magába foglaló emberi lenyomat vehető ki, amely olyan szerzőket kíván az értelmezéshez kötni, mint George Herbert Mead, Herbert Blumer vagy Erving Goffman. A szociológiatörténet szimbolikus interakcionizmusához társított, abban gyakran említett gondolkodói az „én” szerepét tanulmányozzák a társadalmi viszonylatok tükrében. Ezek a térértelmezés kafkai világának átmeneti, szorongató és bizonytalan képének kirajzolódására világítanak rá, ami pedig a „The Backrooms” liminális tereinek, azaz internetes folklór világának megértéséhez is utat mutathat.

**„Istenem, ó, Istenem!” –
Narratív terek, testek és az abszurd párhuzamai Szvoren Edina és
Franz Kafka prózájában**

Maczák Orsolya

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Franz Kafka és Szvoren Edina prózapoétikájának párhuzamba állítása az egészen konkrét intertextuális utalások figyelmen kívül hagyásával is annyi aspektusból lehetséges, hogy annak még rövid összefoglalására sem lenne elég egy konferencia.

Így előadásomban mindezeket a lehetséges szempontokat érintőlegesen veszem csak sorra, míg hosszabban vizsgálom majd, hogy milyen hasonlóságok és eltérések (illetve az eltéréseknek milyen jelentősége) fedezhetők fel a szerzők tér- és testábrázolásában, ezen belül az abszurdhoz, látenshez, kimondhatatlanhoz való viszonyukban. Röviden kitérek arra is, hogy a Kafka szövegek mint irodalmi élmények hogyan hatnak vissza Szvoren elbeszélőire, azok test- és térelményére, kiváltképp *Az átváltozás*, a *Kongatom a tűzhelyet* és a *Gregor szobája* című szövegek vizsgálatával.

VI. SEKCIÓ
AZ IDEGENSÉG HATÁSTÖRTÉNETE

ELNÖK: HORVÁTH ZSUZSA

A PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM ADJUNKTUSA

Franz Kafka modernizmusa – Elidegenítő eljárások és hatások *A per* című regényben

János Emília

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

A modern parabola olvasója azzal szembesül, hogy a mű nem az egyetlen értelem (az erkölcsi tanulság) észleléséhez, vagy magától értetődő voltához vezet. A modern parabola arra ébreszt rá, hogy az igazságigénnyel történő lemondás által felismerhető az ideológiáktól mentes objektivitás – végső soron magára az értelmezőre és a megismerő-értelmező tevékenységre problémájára irányítja a figyelmet.

A Theo Elm a paraboláról mint hermeneutikai műfajról írt tanulmányában a kortárs gadameri hermeneutika körében idézi Bertold Brechtet: „Elidegenedés mint megértés a negáció negációja.” Az elidegenedés mint a valóság ábrázolásának – a heideggeri *Dasein* nyomán – a világban való benne-nemlét, a modernség, benne a szubjektum önmeghatározásának problematikája egzisztenciális alapkérdésként a modern regényekben is megjelenik. Az elidegenedés applikációja felőli interpretáció tehát nem lehetőség, hanem szükségszerűség. Franz Kafka modernizmusa abban érhető tetten, hogy az elidegenedés kódoltsága okán a(z ön)megértés, ezzel együtt a parabola alapproblémáját állítja fókuszba.

A *per* című regényben Josef K., a jelentéktelen átlagember saját világát tapasztalati úton nem képes értelmezni. Bolyongása során a különböző szakrális és jogi terek, illetve a nyelvi megformáltság által az értelmezői mezők és horizontok között keresi világban-benne-létének értelmét, az annak megismeréséhez vezető utat. Kafka modern regényében a megváltozott narratív stratégia a hermeneutika szakrális és jogi aspektusai mellett az idő, a tér és a helyszín, valamint különösen az elbeszélői nyelv szempontjából történő vizsgálatot implicál. Előadásomban a Kafka által alkalmazott elidegenítő eljárásokat és hatásokat mutatom be.

A nyelvitalálás és nyelvvesztés kudarca a kafkai szövegben

Fehér Enikő

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola

„Hány ember él ma olyan nyelvben, ami nem a sajátja?” – teszi fel a kérdést Gilles Deleuze és szerzőtársa, Félix Guattari, amikor Franz Kafka szövegeit vizsgálják. Hogyan lehet megszerezni ezt a nyelvet? Milyen akadályok jelennek meg a kafkai szövegben a megértés akadályaként? Vizsgálatom tárgya a nyelvváltás mint folyamat, a nyelv mint a leendés egyik eszköze, legyen szó állati nyelvről vagy a bürokrácia átláthatatlan kifejezéseiről. Kiindulópontom, hogy a figurák sem a nyelvvesztéssel, sem a nyelv megtalálásával nem jutnak közelebb a megértéshez.

Ha elfogadjuk, hogy Kafka minden metaforát lerombolt, azzal elhitetjük magunkkal, hogy tetten érhetjük a szövegekben burjánzó nyelvi folyamatokat. Éppen ellenkezőleg: a nyelv (bár megugrandó akadály) megugrásával a szereplők – mint a *Jelentés az Akadémiának* majma – csupán újra a nyelv rizómaszerűen szerteágazó csapdájában találják magukat. Kafka szereplői esetében az *Egy családapa gondjai* műben az ODRÁDEK szó tükröződése immanens módon hordozza a megértés kudarcát, a test is nyelvvé, írássá válhat. Kiváló példa erre *A fegyencgyarmaton* áldozata: a gép tönkremegy, de nem a burjánzás, az élet hiányából fakadóan, hanem a szétszerelés, beavatkozás teszi azt tönkre. Ha egy nyelvet elemeire bontunk, elemzünk, szétesik, csakúgy, mint Josefine, az énekesnő karizmája a többi egér felett. Mikor a Deleuze-Guattari szerzőpáros kisebbségi nyelvet emleget Kafka kapcsán, azt a pillanatot próbálja megragadni, amikor a karakter nyelvet talál, reterritORIZÁLJA a nyelvet, vagy éppen elveszíti azt.

A vizsgálódás fókuszában az áll, milyen mozgások kísérik ezt a rátalálást, illetve nyelvvesztést? Ahhoz, hogy jobban érzékeltessem ezt az állati, közigazgatási, politikai, a mindenkor idegen és mindig politikai nyelvet, párhuzamot vonok Kafka szövegei (kiemelten az állattá leendésekkel kapcsolatos szövegek), és Németh Zoltán *Állati férj* (középpontban a *Vakondpatkány*-verssel) című kötete között.

Apáink üzennek – Férfi archetípusok Franz Kafka és GreCsó Krisztián prózájában

Sallai Regina

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Cselekvéseinket tanult és hozott mintáink határozzák meg. Kapcsolataink kialakításában nagy szerepet játszik a gyermekkorban elsajátított (vagy éppen el nem sajátított) kötődési minták sora, amelyet felnőttkorban tudatosan vagy tudat alatt alkalmazunk a környezetünkkel való interakciók során. Franz Kafka és GreCsó Krisztián életének is meghatározó szereplője az apa. Mindketten az írás felszabadító aktusában próbáltak megküzdeni az apjuk miatt magukban hordozott kérdésekkel, kételyekkel, traumákkal.

A *Levél apámhoz* és az *Apám üzent* a férfi és apai attitűd archetipikus vonásain és szimbólumain keresztül mesél családról, apáról, sorsról, amelyekből nemcsak az említett személy jellemrajza bontakozik ki, hanem az apai örökséggel birkózva, azt nem megtagadva és általa konstruálva a narrátoré is. Zsarnok és félelmetes figura vagy az eltékozolt lehetőségek érzékeny hősének görcsös élni akarása: mindegyik alakban közös az, hogy akarva-akaratlan a szerzők identitásának meghatározó szegmensei.

Két történet, két életút, amely nem is különbözik annyira egymástól, mint elsőre gondolnánk.

Kafka mint a *Vak Remény* egyik alakváltozata Takács Zsuzsa életmű-kötetében

Sulyok Valentina

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola

„A törvény hatalma előtt eltörpülő embert agyonzúzó karkai „add föl, add föl” Takács Zsuzsa univerzumában: „Fogadd el! Fogadd el!” – olvasható Szűcs Teri *Költészet sötét és fény korában* (Pannonhalmi Szemle, 2019/2) című írásában.

Takács Zsuzsa 2018-ban kiadott összegyűjtött és új verseket tartalmazó *Vak Remény* című verseskötete az azonos címet viselő kötet verseivel kezdődik. A kronológiai sorrenddel történő szembemenés már önmagában arra engedhet következtetni bennünket, hogy – a Csokonaira utaló cím ellenére – egy korábbi irodalmi hagyománnyal egyet nem értő, vagy azt megújítani próbáló költői törekvéssel lesz dolgunk a kötet olvasása közben.

Ezt az előfeltevést már az első versciklus igazolja számunkra, ugyanis a *Vak Remény* – már-már groteszk módon – emberi (pl. *Egy körúti kávézóban*), vagy ördögi alakban (pl. *A bukott angyal*) tűnik fel a lírai én mellett, a *Negyvenhárom szeptemberében* című versben pedig maga Franz Kafka válik „a testet öltött Vak Reménnyé”.

Előadásomban azt szeretném körüljárni, hogy Kafka miként válhatott a Takács Zsuzsa-líra talán legfontosabb fogalma, a *Vak Remény* egyik alakváltozatává. Ehhez segítségül hívom majd – többek között – Takács Zsuzsa *Az írástudók felelőssége* című esszéjét is. Megkísérlem továbbá felkutatni – a Szűcs Teri-idézet apropóján –, hogy a Kafka-alak milyen kohéziós erővel bír a kötet világán belül, illetve, hogy a remény összeegyeztethető-e a német nyelven írt szerző műveivel.

VII. SEKCIÓ
KAFKA HATÁSA SZAKRÁLIS ÉS PROFÁN OLDALRÓL

ELNÖK: VISY BEATRIX

A HUN-REN BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET TUDOMÁNYOS MUNKATÁRSA,
IRODALOMTÖRTÉNÉSZ

Kafkával az InterCityn – A kafkai humor Borbély Szilárd adaptációjában

Csondor Soma

**Pécsi Tudományegyetem
Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola**

„Ez talán a huszadik században írt legszomorúbb és leghumorosabb írás.” – fogalmaz Szász János író egyik naplójegyzete, *A törvény kapujában* című Kafka-novelláról. Ahogy az idézetben szereplő kettősség is jelzi, Franz Kafka szövegeinek abszurd, groteszk humora sajátos viszonyulást jelent a kilátástalanság és a borzalom tapasztalatával szemben. Olyasfajta képlékeny határhelyzetet jelöl, amely éppúgy értelmezhető a tragikum feloldási lehetőségeként, mint annak végérvényes elmélyítéseként. Az elmúlt évtizedek magyar irodalmában kevesek munkásságára hatott olyan intenzitással a Kafka-oeuvre és azon belül e kétélű humorforma, mint Borbély Szilárdéra. A magyar szerző életművének befogadásában azonban alig merült fel a komikum kérdésköre.

Előadásomban a kafkai humor specifikus vonásaiból kiindulva vizsgálom e hatásviszonyt, rámutatva, hogy a Borbély prózájában megjelenő, hatalmi gépezeteknek alávetett kisemberek, kilátástalan létállapotok rendre ebben az abszurd, helyenként groteszk komikumban – egyszersmind Kafka univerzumában – keresnek feloldozást. A vizsgálat elsősorban a 2008-as *Árnyképrajzoló* című rövidpróza-kötet szövegeire fókuszál, kitekintve a posztumusz megjelent *Kafka fia* című regénytöredékre is. A kutatás tehát kettős célt szolgál: (1) újabb kontextusban feltérképezni a közelmúlt magyar irodalmának talán legfontosabb Kafka-hatását, (2) e perspektíván keresztül alaposabban megérteni a száz éve elhunyt író életművének egyik ellentmondásos aspektusát.

Az előadás az EKÖP-24-4-I-PTE-211 azonosítószámú pályázat keretében a Kulturális és Innovációs Minisztérium, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap, valamint az Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Program támogatásával valósul meg.

**Kafka és a mágikus realizmus.
Az átváltozás allúziói Salman Rushdie: *A sátáni versek* című
regényében**

Alpek Csenge

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Franz Kafkával kapcsolatban gyakran felvetődik, hogy alkotásai köthetők a mágikus realizmushoz. Már a kifejezés megjelenése után nem sokkal, az 1920-as évek végén Latin-Amerikában ekképpen jellemezték a szerzőt, Angel Flores pedig 1955-ben írt tanulmányában Kafkát mint az írásmód úttörőjét nevezte meg.

Kafka írásművészetét ma gyakrabban hozzák összefüggésbe más irodalmi jelenségekkel, ugyanakkor jellegzetes motívumai fel-felbukkannak a mágikus realizmus jegyeit felmutató regényekben. Ide sorolható *A sátáni versek* című regény is, melynek cselekménye két személy metamorfózisával kezdődik: Dzsibríl Faristá arkangyallá, míg Szaládín Csamcsá ördöggé változik. Míg előbbi neve önmagában jelentéses ('Gabriel angyal') – ami egyfajta motivációval, magyarázattal is szolgálhat a szereplő átalakulására –, addig utóbbié (ahogy arra már felfigyelt a szakirodalom) egybecsengése okán előhívhatja Gregor Samsa vezetéknévét és alakját.

A regény szereplői kísérletet tesznek Csamcsá átalakulásának megmagyarázására, és az így létrehozott értelmezési keret Kafka *Az átváltozás* című művére is vonatkoztatható. Ennek érdekessége, hogy míg több, a metamorfózist tematizáló alkotás (Ovidius, Lucius Apuleius művei) szövegszerűen is megjelenik a Rushdie-regényben, addig Kafka elbeszélése inkább csak allúziók révén jut szerephez. Előadásomban az említett értelmezési keretet, illetve ezen allúziók némelyikét szeretném kifejteni.

**„Templomban állok és temetőben” –
Az abszurd és a transzcendens határvonalai Pilinszky és Kafka
műveiben**

Dr. Bainé Tóth Renáta

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Pilinszky János költészete és Franz Kafka prózája különböző perspektívákból világítja meg az emberi lét kérdéseit, kiemelt figyelmet szentelve a szenvedés és a transzcendencia fogalmának. Pilinszky lírájában a transzcendencia vallásos tematikával fonódik össze, ahol az áldozat szenvedése egyfajta feloldozást találhat Istenbe vetett hitében. Ezzel szemben Kafka műveiben az ember a transzcendenssel való kapcsolatban nem a megváltás, hanem a kérdések labirintusába kerül, ahol válaszokra és feloldozásra sincs lehetősége. Előadásomban az abszurd és a transzcendens határvonalait vizsgálom, különös figyelmet szentelve Pilinszky *Apokrif* című versének és Kafka *A per* című regényének elemzésére.

Ketrectől a kútig – Az önfeláldozó művész alakja Centauri novelláiban Kafka tükrében

Koprivanacz Gitta

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Centauri *Kék angyal* című kötetében szereplő novellafigurák rendszerint valamilyen peremhelyzetben jelennek meg az olvasók előtt. A társadalomból kiszakadva léteznek a *Kút a Nap alatt* és a *Chumpelik és Luna* c. novellák hősei is. Az említett alkotásokban szereplő Krizosztóm és Chumpelik fizikai és lelki szenvedéseik közepette keresik művészi identitásukat és helyüket mikrotársadalmukban. Előadásomban Franz Kafka *Az éhezőművész* című novellájában megjelenő művészi azonosságtudat-keresést, önfeláldozást, valamint a társadalomtól elidegenülő művész személyét kívánom az említett kortárs magyar író alkotásaival összevetni.

VIII. SEKCIÓ
KAFKA A TÁRSMŰVÉSZETEBEN

ELNÖK: PATKÓS GÁBOR

**A KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM EGYETEMI TANÁRSEGÉDJE,
A PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM DOKTORANDUSZA**

A Kafka-adaptációk intermediális jelenségei

Makó Boldizsár

Független kutató

Franz Kafka páratlan hatású életművének ismeretében könnyen választ kaphatunk a sokszor emlegetett kérdésre: miért vonzza annyira a filmkészítőket a cseh író öröksége? Kafka groteszk és szürreális víziói olyan konkrétak és elevenek, úgy hatnak az olvasóra, akár egy film. Bizonyos rendezők, mint David Lynch, Terry Gilliam és David Cronenberg zseniális módon emelték be saját munkájukba Kafka zavarba ejtő, elidegenítő trópusait, míg mások – Orson Welles, Michael Haneke és Soderbergh – egyértelműen Kafka élettörténetét, műveinek konkrét cselekményét és hangulatát tekintették filmjük alapjainak.

Előadásomban a számomra két legmeghatározóbb alkotás, *A per* és *Az átváltozás* filmadaptációinak intermediális jelenségeit szeretném bemutatni. Az adaptációelméletről szóló bevezető után az általam választott regény és novella, valamint a filmek között fennálló intermediális viszonyokat, illetve a határátlépéssel járó következményeket kívánom részletezni, kitérve az adaptációk sajátos megoldásaira, az egyedi rendezői döntésekre. Igyekszem rávilágítani arra, hogy az általam megnevezett adaptációtípusokat milyen módszerrel érdemes vizsgálni (pl. normatív szempontú, esszencialista megközelítés; hipertext, a médiumok közti viszonyokat előnyben részesítő megközelítés). Az előadás végére reményeim szerint bizonyítom, hogy a cselekmény és a hangulat átültetése több mint sikeres a Kafka-adaptációk esetében, továbbá, hogy a tudatosan alkalmazott eltérések, újítások egészen különleges hatást kölcsönöznek nekik.

A láthatatlan hatalom mint az egyént és a társadalmat meghurcoló bürokratikus gépezet megjelenése Gottfried von Einem *A per* című operájában, két bécsi színrevitel tükrében

Hegyi Dániel

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Gottfried von Einem a második világháború utáni operatörténet első generációjának egyik legkiemelkedőbb szerzője, akinek bár elismerik egyedi hangvételét, az alkalmazott zenei eszköztár tekintetében nem tartják radikális újítónak. Emiatt bizonyos körökben egyenesen „konzervatív zsákutcának” titulálják, holott a főműveként számon tartott *Danton halála* a szerző hitleri hatalommal szembeni személyes érintettsége miatt provokatív, ihletett riposztal ábrázolja, amint egy szélsőséges ideológia elpusztítja az egyént és a társadalmat. Amíg viszont a *Danton* időről időre képviselteti magát a színpadokon, másik kiemelkedő darabját, *A per* rendszerint művészeti okokra is hivatkozva hanyagolják.

Kafka leírásaiban viszont ugyanannyira megjelennek a realiztikus elemek, mint a (rém)álomszerű, kilátástalanságot megjelenítő „labirintusélmény”; előadásomban azt bizonyítom, hogy a (Brecht ráhatását is tükröző) feszes ritmika és a világos dallamvezetés nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Einem a nagyon is komoly kérdésfeltevéseket: a reményvesztett és elidegenedett ember egzisztencialista útkeresését közérthető formában tálalja, ami hozzájárult a mű korabeli közönségsikeréhez is.

Állításom szerint a létabszurditás problémakörének ötvözése a befogadóval való kapcsolatteremtés kérdésével Kafka által is ihletett, ami sarkalatos szempont a műfaj a '45 utáni történetben. A kortárs tendenciák szempontjából nagyon is döntő útkeresés felfejtése során az opera 1961-es és 2024-es színrevitelét is nagyító alá veszem.

Kép vagy írás? Gondolatok Tandori Dezső Kafka-fejrajzáról

Kokas Nikolett

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Tandori számára jelentős ihletforrást nyújtott saját mikrokozmoszának irodalommá és vizuális művekké transzponált világa, amelyben a tárgyak, valamint a hétköznapi élet apró mozzanatai különös jelentőséggel bírtak. A költő által létrehozott univerzumban kapott helyet Kafka is, melyet a Tandori halála után megjelentetett posztumusz kötetben szerepeltetett Kafka-rajzok, illetve a hagyatékban lévő agyonjegyzetelt Kafka-könyv is bizonyít. Tandori egyéni és univerzális gondolatokat hordozó motívumai Kafkához hasonlóan a létezés filozófiai kérdéseivel foglalkoznak. Előadásomban arra szeretnék rávilágítani, hogyan ragadja meg sajátos költői-grafikai eszközeivel Tandori a kafkai karakter lényegét, és hogyan illeszkedik ez a rajz életművének fejrajz-kompozíciói közé.

Kafka a középiskolában

Konczer Kinga

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola

Az új középszintű magyar érettségi írásbeli követelményei között kevés világirodalmi olvasmány szerepel – Kafka *Az átváltozás* című elbeszélése ezek között van. Előadásomban kifejezetten arra felketetem a hangsúlyt, hogyan lehet Kafkát közelebb vinni, a kafkai életmű kiemelt jelenségeit megismertetni a diákokkal, miközben a kötelező fogalmakat átismétljük, elmélyítjük és új ismeretekkel bővítjük - mindezt filmes és színházi élmények segítségével, drámapedagógiai eszközökkel, interaktív játékkal és kreatív feladatokkal. Kafka tanítása során előhívható előzetes tudás, kapcsolódó fogalmak, értelmezési lehetőségek: későmodern elbeszélés, mágikus realizmus, egzisztencializmus, elidegenedés, groteszk, abszurd, kishivatalnok (csinovnyik ismétlése), az átváltozás toposza, a bibliai értelmezések, parafrázis, beszélő nevek. Emellett az életrajzi megfelelések (*Levél apámhoz*), a diszfunkcionális család és a depresszió állapotának megbeszélése, valamint a művészet örök kérdése - Mi az ember? - merülhetnek fel. Utóbbihoz kapcsolódhat az ember és állat ábrázolásának módja a művészetekben (zoomorf ember, antropomorf állat).

Egy bevezető tanóra alatt Kafka aktualitására rá lehet világítani. Elsőként beszélgetésindító, aktuális, „kamaszközpontú” kérdéseket teszünk fel (kisebb, gondolkodtató feladatok páros vagy kiscsoportos munkában, majd kinyitva). Ha a kishivatalnok létre reflektálva ki szeretnénk térni arra, hogyan nyeli el a modern embert ez az embertelen világ (papírmunka, adminisztráció, meetingek), akkor bevezető játék lehet egy bürokráciajáték (drámajáték), illetve angol nyelven értő diákokkal a *Playing Kafka* nevű interaktív játék (applikáció) is. A bevezető játékok segítségével a diákok Gregorban felismerhetik a mai, kiégett ember mitikus előképét. Ezt filmélmények előhívásával, filmrészletek vetítésével is meg tudjuk támogatni.

További segédanyagok: Kárpáti Péter *Én, a féreg* című drámája, a *Metamorphosis Immersive Kafka* című filmfeldolgozás (2011) – ezek órai beépítését is bemutatom előadásom során. Emellett kitérek a film- és színpadi adaptáció kérdéseire – mindig jó feladat, hogy az adott művet hogyan vinnék színre/filmesítenék meg a diákok: megtanulnak narratívákban gondolkodni, fókuszkérdést feltenni; tudniuk kell a szüzsé és a fabula közötti különbséget, lényegyet kiemelni, sűríteni és így tovább. Előadásom végén egy olyan óraterv-sorozatot is szeretnék bemutatni/átadni a résztvevőknek, aminek feladatai, kérdésfelvetései annak megfelelően használhatók, hogy mennyi időnk van és mi a pedagógiai célunk az adott órán.

IX. SEKCIÓ
A TÖRVÉNY KAPUJÁBAN - IGAZSÁG ÉS JOG KAFKAI
VONATKOZÁSBAN

ELNÖK: DOBOS ISTVÁN

AZ MTA DOKTORA, A PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM EGYETEMI
TANÁRA, AZ IRODALOMTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA ÉS A MAGYAR NYELV- ÉS
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET VEZETŐJE

Hogyan görbül az amerikai álom? Az igazságkeresés eszközei az *Amerika (Az elkallódott fiú)* című regényben

Haramza Kristóf

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Irodalomtudományi Doktori Iskola**

Walter Benjamin Kafka halálának 10. évfordulójára írt esszéjében (*Franz Kafka. Zur zehnten Wiederkehr seines Todestages. – Jüdische Rundschau*) a szerző életművét egy folyton változó kontextusú gesztusok kódexének tekinti. Gesztusok, amelyek közvetlenebb érzetek (undor, félelem) és közvetettebb fogalmak (igazság, szabadságvágy) kifejezéséhez vezethetnek el. Az ismertebb regények mellett külön színfoltot képez a posztumusz kötetként megjelent *Amerika* című alkotás, amelyet – annak ellenére, hogy 1911 és 1914 között íródott, megjelenését tekintve hiányosan, csak – a szerző halála után, 1927-ben adtak ki.

A pikareszk jelleget öltő, utaztató regény Karl Rossmann sorsának alakulását mutatja be. A tizenhat éves ifjú, bár a látszólagos ígérek földjén jár, kalandjaiban viszont lépten-nyomon olyan szituációkba keveredik, ahol minden bevett szokás ellenére az igazság mellett kell kiállnia. A tiszta és áttetsző karakter szinte egymás után vonzza ezeket a furcsa eseteket.

Hogyan jelenik meg az amerikai álom? Hova vezethetnek a szituációkban rejlő gesztusok és cselekvések? Sikerül-e az adódó helyzetekben az igazságot fellelni és életbe léptetni? Előadásomban e kérdések alapján a regény út- és igazságkeresését fogom szem előtt tartani.

„De jegyezd meg: hatalmas vagyok.” A bürokrácia ábrázolása Kafka műveiben

Dr. Sallai Balázs

**Debreceni Egyetem
Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola**

Kafka prózai munkáiban gyakori elem a korabeli állami jog, illetve az ezt alkalmazó, sőt, kikényszerítő közigazgatási és bírói szervek megjelenítése. Ezek az ábrázolások – alighanem túlzás nélkül állítható – kivétel nélkül negatív konnotációval rendelkeznek. Ennek okairól és valóságreferenciájáról külföldön már viszonylag sok elemzés született – még a jogtudományi kutatásokat képviselő szerzők tollából is – azonban hazánkban a kafkai életmű ilyen perspektívájú analízise még gyerekcipőben jár.

A jogtörténet, illetve a jog és irodalom irányzatának módszertani eszközeivel előadásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy a Kafka által karikírozott, szélesebb értelemben vett bürokrácia mennyire felelt meg ennek a képnek a valóságban, azaz kezelhető-e bürokráciatörténeti forrásként a kafkai életmű, és ha igen, akkor milyen forráskritikai megfontolások mentén.

Számos szakirodalmi álláspont létezik arra vonatkozóan, hogy Kafka egyfajta váteszként előre látta a totalitárius berendezkedések és a közigazgatás-racionalizálási mozgalmak egyes jellemzőit, melyek igazolására vagy cáfolatára is hangsúlyt fektetek előadásomban. Ezen vizsgálatok elsődleges forrásanyaga *A per* és *A kastély* mellett Kafka kisepikai alkotásai, főként az előadáscímében is megidézett *A törvény kapujában*, amely véleményem szerint a legmarkánsabban mutat(hat)ja azt, hogy az átlagos állampolgár miként láthatta a korabeli bürokráciát.

Franz Kafka vegetarianizmusa

Török Balázs

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Történelemtudományi Doktori Iskola

Franz Kafka ugyanazon okokból szimpatizált a húsmentes táplálkozással, mint a korban oly sokan, ám a konkrét hatások, melyek ehhez az életmódhoz vezették, egyediek. Műveiben, levelezéseiben, naplójában, a róla írt szövegekben (pl. Max Brod: *Franz Kafka – Eine Biographie*) többször előkerül a vegetarianizmus témaköre. A vegetarianizmuson keresztül érdekes, kevésbé ismert oldalai tárhatók fel a szerző személyiségének, ezáltal bizonyos művei is pontosabban, akár új szempontok szerint értelmezhetők.

Előadásomat egy képekkel sűrűn illusztrált prezentáció kíséretével képelném el. Rövid, lényegre törő eszméletörténeti bevezetővel indítanék (mégis miért lett ekkora keletje a 19. század közepétől a vegetarianizmusnak a nyugati kultúrkörben), majd ezt párhuzamba állítanám Kafka vegetarianizmusával. Kutatásom eredményeivel magyaráznám Kafka húsmentes életmódját, amit életrajzi adatokkal és ehhez kapcsolódó műveivel támasztanék alá (pl. *Egy régi kézirat*).

Úgy gondolom, hogy a vegetarianizmus napjainkban tapasztalható „divatja” miatt is érdeklődésre tarthatna számot az előadás, de a speciális megközelítési mód az irodalmároknak ugyancsak tartogathatna nóvumot.

Biográfiák

Alpek Csenge a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának elsőéves doktorandusza. Kutatási témája a mágikus realizmus elemei a kortárs magyar irodalomban. Mesterdiplomáját 2024-ben a PPKE-n szerezte magyar nyelv és irodalom szakon, a BA-képzést ugyanezen egyetemen, magyar szakon, 2022-ben végezte el.

Dr. Bainé Tóth Renáta a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola doktorandusza. Kutatási területe Pilinszky János életművének bibliai vonatkozásai és angol nyelvű fordításainak recepciója. Témavezetői: Dr. Horváth Kornélia és Dr. Mudriczki Judit.

Baráth Tibor a Pázmány Péter Katolikus Egyetem doktorandusza, a Hitel folyóirat külsős szerkesztője. Kutatási témája Oravecz Imre lírája, illetve a természeti válság irodalmi, valamint bölcséleti reprezentációja.

Bechtel Helga rajztanári diplomáját a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán, magyar nyelv és irodalom szakos bölcsész és tanár oklevelét a Pécsi Tudományegyetemen szerezte. Tíz éve mutatkozott be grafikusként, öt éve foglalkozik irodalmi illusztrációval.

Bödecs László a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának doktorandusza. A Károli Könyvműhely szerkesztő és tördelő munkatársa. Térey János verses regényeivel, illetve kortárs irodalomkritikával foglalkozik, emellett költő, legutóbbi verseskötete *Kánaánhoz közelebb* címmel jelent meg a Napkút Kiadónál 2022-ben.

Czita Virág a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának doktorandusza. Kutatási témájának címe: *A lírai én és a tér konstrukciói az Újhold lírájában*.

Csondor Soma a Pécsi Tudományegyetem Irodalom- és Kultúratudományi Iskolájának doktorvárományosa. Főbb kutatási területei a traumaelméletek és Borbély Szilárd életműve.

Edőcs Johanna 2023 nyarán végzett a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen osztatlan magyar-német szakos középiskolai tanárképzésén. 2023 szeptembere óta a Pilisvörösvári Német Nemzetiségi Általános Iskolában tanít felső tagozatos gyerekeket. 2024 őszén nyert felvételt a PPKE Irodalomtudományi Doktori Iskolájába. Kutatásának középpontjában néhány kortárs magyar drámában a perifériára szorult karakterek vizsgálata áll, valamint a tabuk kifejeződésének lehetőségei a nyelvben és a performatív aktusokban.

Fehér Enikő a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának doktorandusza, kutatási témája a magyar fanzine. Mesterszakos diplomáját az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerezte, irodalom- és kultúratudomány szakon. A Magyar Művészeti Akadémia Főtitkári Titkárságán dolgozik koordinációs referensként.

Hannos Gábor végzettsége szerint szociológus, jelenleg a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen az Irodalomtudományi Doktori Iskola hallgatója. Kutatási területe Cormac McCarthy prózája, valamint az amerikai dél irodalma.

Haramza Kristóf 2022-ben szerezte magyar nyelv és irodalom - erkölcstan- és etikatanár szakos diplomáját a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. Jelenleg harmadéves doktorandusz a PPKE Irodalomtudományi Doktori Iskolájában. Több irodalmi folyóiratban publikált már, kutatási témája: a pikareszk műfaj jegyei Tersánszky Józsi Jenő *Kakuk Marci*-regényeiben

Hegyi Dániel a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem csembaló szakán szerezte alapszakos diplomáját 2016-ban. A Károli Gáspár Református Egyetem színháztudomány mesterszakán diplomázott 2019-ben. Jelenleg a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának hallgatója. Kutatási területe a zenés színház és az opera, valamint Jeanne d'Arc alakjának megjelenése a színház- és irodalomtörténetben.

János Emília magyar alapszakos bölcsész és magyar nyelv és irodalom mesterszakos diplomáját a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen szerezte. A PPKE Irodalomtudományi Doktori Iskolájának hallgatója, kutatási témája a példázatok mintázatai a késő modern, a posztmodern és a kortárs magyar irodalomban.

Kis Virág a Debreceni Egyetem Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskolájának hallgatója. Angol-magyar tanári MA, valamint pszichológia MA diplomáit a Debreceni Egyetemen szerezte. Több éves tapasztalatra tett szert pszichológusként és középiskolai pedagógusként. Disszertációs kutatási témája: *Pszicho-medicina a 19. századi prózai szövegekben* (a szépirodalom pszichológiai diszkurzív horizontjai).

Kokas Nikolett az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett 2005-ben művészettörténész diplomát. 2023-tól a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Iskolájában PhD hallgató. Doktori disszertációjában az irodalom és a képzőművészet egymásra hatásának irodalom- és kultúratudományi lehetőségeit vizsgálja Tandori Dezső lírájában. Egyéb kutatási körei a műfaji határátlépések, valamint a modern és kortárs magyar líra.

Konczer Kinga a Forrai Metodista Gimnázium és Művészeti Technikum magyar-dráma szakos tanára, emellett a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola elsőéves hallgatója. Magyar nyelv és irodalom, összehasonlító irodalomtudomány diplomáit a Szegedi Tudományegyetemen szerezte, később a drámapedagógia szakot a Pannon Egyetemen végezte el. Kutatási témája a színház, az adaptáció alkalmazásának lehetőségei a szövegértés, -értelmezés fejlesztésében.

Koprivanacz Gitta a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának elsőéves doktorandusza, kutatási témája Centauri kortárs magyar író novellisztikája. Osztatlan magyar-hittan tanárszakos diplomáját 2023-ban a PPKE BTK-n szerezte.

Kovács András magyar-olasz szakos gimnáziumi tanár. Diplomáit az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Főiskoláján, illetve a Pécsi Tudományegyetemen szerezte. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának hallgatója, kutatásának témája az én létviszonyainak kérdésköre Weöres Sándor hosszúénekeiben. Feleségével és négy gyermekével Budakeszin él, a Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium tanára.

Láng Dóra Mariann a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának doktorandusza, kutatási témája a kortárs dráma, azon belül főként Kárpáti Péter hagyománykövető és megújító drámaírói munkássága. Osztatlan magyar-történelem tanári szakos diplomáját a PPKE Bölcsészettudományi Karán szerezte.

Maczák Orsolya Rita a Károli Gáspár Református Egyetem irodalom- és kultúratudomány szakán diplomázott, majd a Kisképzőn végzett festő osztályban. Jelenleg a Pázmány Péter Katolikus Egyetem irodalomtudományi doktori képzését végzi. Irodalomkritikával, szépirodalommal és festéssel foglalkozik. Disszertációjának témája Szvoren Edina prózapoétikájának látens rétegei.

Magony Viktória a Veres Pálné Gimnázium magyartanára, drámapedagógus. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának hallgatója. Kutatási témája a színházpedagógia.

Makó Boldizsár alapszakos diplomáját az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar filmelmélet és filmtörténet szakán szerezte, 2024-ben pedig a Pannon Egyetem irodalom- és kultúratudomány mesterképzési szakán fejezte be tanulmányait. Idén tavasszal tervez felvételizni az ELTE Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar doktori programjára, kutatási területei: a 20. századi magyar filmadaptációk intermediális jelenségei, és a Kádár-korszak filmjeinek társadalomtörténeti vizsgálata.

Matuz Bence a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola doktorandusza, óraadó a PPKE Klasszikus és Újlatin Nyelvek Intézetének francia tanszékén. Kutatási területe a 20. századi frankofón irodalom, különös tekintettel a szürrealizmusra.

Modor Bálint szerkesztő, kritikus. Diplomáit (magyar BA, esztétika MA) a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen szerezte. Hat évig szerkesztette a Literát, de volt többek között vendéglátós, idénymunkás, segédmunkás is. Jelenleg a Digitális Irodalmi Akadémia munkatársa és a Pázmány doktorandusza, kutatási területe a kortárs magyar irodalom.

Rompos Csilla Rita idén végez a Pannon Egyetemen, magyar nyelv és irodalom MA, valamint magyar nyelv és irodalom tanár MA szakon. Az alapszakos magyar BA diplomáját 2023-ban szerezte meg, szintén a PE-n. Tanulmányait a Pázmány Péter Katolikus Egyetem doktori iskolájában szeretné folytatni. Sikeres felvételi esetén Pilinszky János, Takács Zsuzsa és Terék Anna költészetét tervezi kutatni, az emlékeztést és felejtést, a bibliai motívumokat, szimbólumokat és az Isten kérdést vizsgálná lírájukban.

Dr. Sallai Balázs a Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola doktorandusza. 2022-ben végzett okleveles jogászként Debrecenben az Állam- és Jogtudományi Karon. PhD kutatási témája a közigazgatási fegyelmi felelősség magyarországi története és 1848-1945 közötti joggyakorlata. További kutatási témái: a közszolgálati törvénykönyvek kodifikációja Európában a 19-20. században, valamint a közigazgatás-rationalizálás története Európában és Magyarországon, illetve a közigazgatás-történet és a jog és irodalom kapcsolódási pontjai.

Sallai Regina a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskola másodéves doktoranduszhallgatója. 2022 óta a volt Germanisztika Tanszék, illetve a Nemzetközi és Politikatudományi Intézet jelenlegi óraadó oktatója. Kutatási területe Greco Krisztián prózájának elemzése különböző identitásteremtő narratívák tükrében.

Sediánszky Nóra az Eötvös Loránd Tudományegyetem olasz szakán 1995-ben szerzett olasz szakos diplomát, majd a Színház- és Filmművészeti Egyetemen folytatott dramaturgi tanulmányokat. 2000-ben végzett színházesztéta-dramaturg szakon. 2021-ben nyert felvételt a Pécsi Tudományegyetem Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskolájába. Dramaturgként, fordítóként dolgozik, de gyakran rendezőként, rádiós szerkesztőként, illetve oktatóként is tevékenykedik. 2016 óta a nyíregyházi Mórész Zsigmond Színház művészeti tanácsadója.

Smitnya Alíz Csilla a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának harmadéves doktorjelöltje. Disszertációjának témája az utópikus irodalom, ezen belül az amerikai utópikus szerző, Edward Bellamy munkásságának háttere és hatása. MA diplomáját anglisztikából szerezte a Károli Gáspár Református Egyetemen, és ugyanott elvégzett egy angoltanári MA-t is. Ezen kívül részt vett a XXXIV. OTDK-n a malthusianizmusról szóló tanulmányával.

Sulyok Valentina BA diplomáját a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen szabadbölcsestetből szerezte 2019-ben, 2021-ben esztétika MA szakon végzett. 2022-től doktorandusza a PPKE Irodalomtudományi Doktori Iskolának. Kutatási területe Pilinszky János és Takács Zsuzsa vallomásos költészete, elsősorban a személyes és a személytelen megszólalások szétválasztásával foglalkozik. Témavezetői: Ádám Anikó és Vörös István.

Szilágyi Zsófia Emma színháztörténész, a Pécsi Tudományegyetem Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskolájának elsőéves doktorandusza. Kutatásának középpontjában a kortárs színpadi adaptációk állnak.

Taródi Laura Luca, Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán végezte alap és mester képzését, jelenleg az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola harmadéves hallgatója. Kutatási témájában a nyelvet mint a gondolatok alakító szervét vizsgálja a természeti és emberi hangok differenciájában, Tar Sándor és Móricz Zsigmond műveiben. Megjelentek publikáció többek között az Apokrif Irodalmi Folyóiratban, a Prae.hu-n, az ÉS-ben. 2022-ben látott napvilágot első, *Egyszer végre fiatalok leszünk* című verseskötete az Apokrif Könyvek és a Fiatal Írók Szövetsége kiadásában.

Tóth Tamara PhD-hallgató az Eötvös Loránd Tudományegyetem Összehasonlító Irodalom- és Kultúratudományi Tanszékén, kutatása az irodalom és a gazdaság metszéspontjainak vizsgálatára összpontosít. Disszertációjában az 1960-as évek jugoszláv gazdasági reformjainak irodalmi vonatkozásait és következményeit elemzi, különös tekintettel a vendégmunkás alakjára, aki egyszerre irodalmi és gazdasági szimbólum. Jelenleg Romániában dolgozik kutatói ösztöndíjjal, egy kelet-európai irodalmi csoportban.

Török Balázs a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskola doktorandusza. Kutatási témája a korai magyar vegetáriánus mozgalmak elvi alapjai, emellett Sopron helytörténetével is foglalkozik. Történelem szakos BA diplomáját az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, mesterszakos oklevelét a PPKE-n szerezte meg. Munkahelyei a Soproni Múzeum, valamint a KH der Barmherzigen Brüder Eisenstadt.

Veszprémi Szilveszter Sziveri-díjas költő, közösségsszervező. A Szegedi Tudományegyetem alkalmazott irodalomtudomány mesterszakán végzett 2022-ben, azóta közösségsszervezőként és irodalmi programszervezőként dolgozik. Kutatási területe a magyarországi roma meseirodalom, de ehhez kapcsolódó mozgalmi és gyerekirodalmi témákban is gondolkodik.